

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»
Ректори донишгоҳи давлатии тичорати
Тоҷикистон доктори илмҳои техникӣ,
профессор Назарзода Х.Х.

«04» сентябри 2025

ХУЛОСАИ

Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистон

Диссертатсияи Махсумзода Нигина Давлат дар мавзӯи «Саҳми Абубакри Розӣ дар инкишофи илмҳои табиӣтшиносӣ ва риёзӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои таърих аз рӯйи ихтисоси 07.00.10.01 – Таърихи илм ва техника (илмҳои таърих) дар кафедраи математикаи олий ва фанҳои табиатшиносии Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистон ба анҷом расонида шудааст.

Довталаби дараҷаи илмӣ Махсумзода Нигина Давлат соли 1988 Университети давлатии Тоҷикистон ба номи В.И.Ленин (Донишгоҳи миллии Тоҷикистон)-ро дар зинаи мутахассис аз рӯйи ихтисоси забон ва адабиёти шарқ хатм намуда, ба ӯ касби филолог, муаллими забони арабӣ ва забону адабиёти тоҷик дода шудааст.

Махсумзода Нигина Давлат соли 1999 Донишкадаи давлатию кооперативии тичорати Тоҷикистон дар зинаи мутахассис аз рӯйи ихтисоси баҳисобгирии бухгалтерӣ ва ташкили фаъолияти хоҷагӣ хатм намуда, ба ӯ касби бухгалтер – иқтисоддон дода шудааст.

Мавзӯи диссертатсия зери унвони «Саҳми Абубакри Розӣ дар инкишофи илмҳои табиӣтшиносӣ ва риёзӣ» дар ҷаласаи Шурои олимони Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистон аз 25-уми майи соли 2023, таҳти №11 тасдиқ гардидааст.

Роҳбари илмӣ - Комилӣ Абдулҳай Шарифзод, доктори илми физика-математика, профессор, узви вобастаи Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон, таъйин гардид.

Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав дар бораи супоридани имтиҳонҳои номзадӣ дар таърихи 29.11.23, таҳти № 23-02/11 ба Махсумзода Нигина Давлат Шаҳодатнома додааст, ки ӯ ҳақиқатан имтиҳонҳои номзади (минимум)-ро аз фанҳои таърих ва фалсафаи илм бо баҳои хуб, забони хориҷи (англисӣ)-ро бо баҳои аъло, таърихи илмҳои техника-физикаро бо баҳои аъло супоридааст.

Диссертатсияи Махсумзода Нигина Давлат дар мавзӯи «Саҳми Абубакри Розӣ дар инкишофи илмҳои табиӣтшиносӣ ва риёзӣ» дар ҷаласаи васеи ғайринавбатии муштаракӣ кафедраҳои математикаи олий ва фанҳои табиатшиносӣ, фанҳои гуманитарӣ ва андоз ва андозбандии Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистон аз

10 апрели соли 2025, суратчаласаи № 8/1 муҳокима гардидааст. Ба диссертатсия аз ҷониби муқарризон баҳои мусбат дода, пас аз ислоҳи камбудихо ба зинаи навбатии ҳимоя тавсия дода шудааст.

Оид ба натиҷаи баррасии диссертатсияи Махсумзода Нигина Давлат дар мавзуи «Саҳми Абубакри Розӣ дар инкишофи илмҳои табиӣтшиносӣ ва риёзӣ» ҷунин хулоса қабул карда шуд:

1. Мутобиқати ихтисос ва номи мавзӯ ба шиносномаи ихтисос ва муҳтавои диссертатсия. Номи мавзӯ бо шиносномаи ихтисос ва муҳтавои он ба тартиби муқарраршудаи таълифи диссертатсия барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои таърих аз рӯи ихтисоси 07.00.10.01-Таърихи илм ва техника (илмҳои таърих) мутобиқат мекунад.

2. Алоқамандии мавзуи диссертатсия ба самтҳои афзалиятноки рушди илм, техника ва технология дар ҷумҳурӣ. Диссертатсия дар сатҳи матлуби илмӣ навишта шуда, дар он осори ғанию камомӯхташудаи Абубакр Муҳаммад Закариёи Розӣ ва муайян кардани вазъи илмҳои табиӣтшиносию риёзӣ дар асрҳои IX-X ва аҳамияти он дар таърихи илм ба таври густурда таҳқиқу арзёбӣ шудааст.

Диссертатсия таҳқиқоти комилу анҷомёфтаи илмӣ маҳсуб шуда, аз арзишҳои муҳими назариву амалӣ ва навоарии илмӣ бархӯрдор мебошад.

Аҳамияти мавзуи диссертатсия дар он зоҳир мешавад, ки докталаби дараҷаи илмӣ бори аввал дар таърихи илм ва техника дар бораи ақида ва саҳми Абубакри Розӣ дар илмҳои риёзӣ, кайҳоншиносӣ ва ҳайатшиносӣ ва номгӯи таълифоти ӯ дар ин соҳаҳо ба се забон: забони таълифи асар, забони арабӣ ҳамчун забони илми замона; забони тоҷикӣ ва забони русӣ, ҳамчун яке аз забонҳои илмии замони муосир нишон дода шудааст, мавриди пажӯҳиши диссертатсионӣ қарор дода, ба хулосаҳои илмӣ мантиқӣ расидааст.

3. Мутобиқати теъдод ва мазмуни интишороти натиҷаҳои илмӣ ба муҳтавои диссертатсия ва автореферати он. Теъдод ва мазмуни интишороти натиҷаҳои илмӣ ба муҳтавои диссертатсия ва автореферати он пурра мувофиқат мекунад. Мақолаҳои нашргардида фарогирандаи мазмун ва моҳияти диссертатсия мебошанд. Аз 32 интишороти муаллиф мазмуни асосии диссертатсия дар 20 интишороти муаллиф, аз ҷумла 9 мақолаи илмӣ дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки 2 мақола бидуни ҳаммуаллифӣ ҷоп шудааст ва 11 мақолаҳо дар маҷаллаҳои дигари илмӣ ва маводи конференсияҳои ҷумҳуриявӣю байналмилалӣ инъикос ёфтаанд.

4. Мавҷудияти санадҳои тасдиқкунандаи татбиқи натиҷаҳои илмӣ дар истеҳсолот ё имконияти татбиқ намудани онҳо. Диссертатсия дорои арзиши илмӣ-назариявӣ мебошад. Маводи тадқиқот, пешниҳод ва интишороти муаллиф метавонад ҳамчун манбаи омӯзишӣ дар соҳаи таърихи илм ва техника хизмат намоянд. Ҷунончи:

- натиҷаҳои таҳқиқотро ҳангоми навиштани корҳои бунёдии ҷамъбасти оид ба таърихи илмҳои табиӣтшиносӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва берун аз он ва ҳамчунин ҳангоми хондани курсҳои махсус дар донишқадаву донишгоҳҳои олии кишвар, хусусан дар факултет ва риштаҳои тахассусии табиӣтшиносӣ метавон истифода бурд;
- натиҷаи таҳқиқот метавонад дар шакли мақолаҳои илмӣ, илмию методӣ ва дастурҳои тавсиявӣ барои магистрантону докторантони PhD ва донишҷӯёну унвонҷӯён, дар бораи навиштани рисолаҳои тахассусӣ хизмат кунад;
- натиҷаи кор инчунин барои омӯзгорони МТМУ МТММ ва МТОК-и кишвар манфиатовар буда метавонад;
- ниҳоят натиҷаи таҳқиқот, албатта ҳангоми навиштани монографияҳо ва маҷмуаҳои тахассусӣ барои муҳаққиқони соҳаи таърихи илм ва техника метавонад васеъ истифода бурда шавад.

5. Саҳми довталаб дар иҷрои таҳқиқоти диссертатсионӣ. Дар натиҷаи таҳқиқоти мазкур муаллиф бори нахуст саҳми Абубакри Розиро дар як системаи муайяни илмӣ бо назардошти радбаандии донишҳои замонааш нишон додааст. Илова бар ин, саҳми шахсии диссертант дар он аст, ки ӯ омӯзиши осори илмии Абубакри Розӣ ва маҳаллаҳои таҳқиқи осори ӯро, чӣ дар асрҳои миёна ва чӣ дар замони муосир ба тафсил нишон додааст, ки барои муҳаққиқони ояндаи мероси илмии ин донишманди воломақом дастури муфиде хоҳад буд. Ҳамин тавр, муаллифи диссертатсия бори аввал саҳми Абубакри Розиро дар инкишофи илмҳои табиӣтшиносӣ ва риёзӣ дар як системаи муайян ба риштаи таҳлил қашида, мавқеи ӯро дар ташаккул ва инкишофи донишҳои риёзиву табиӣтшиносӣ нишон додааст. Муаллифи кори диссертатсионӣ барои расидан ба мақсади асосӣ вазифаҳои зеринро ба иҷро расонидааст:

- омӯзиши осори табиӣтшиносиву риёзӣ ва фалсафии Абубакр Муҳаммад Закариёи Розӣ;
- муайян намудани саҳм ва нақши Абубакр Муҳаммад Закариёи Розӣ дар ташаккул ва инкишофи донишҳои риёзиву табиӣ асрҳои миёнаи олами ислом;
- таҳлили осори Абубакр Муҳаммад Закариёи Розӣ ва таъсири он дар осори донишмандони баъдинаи Шарқи исломӣ ва Аврупои лотинӣ;
- арзёбии осори Абубакр Муҳаммад Закариёи Розӣ дар пажӯҳишоти Ибни Надим, Абурайҳони Берунӣ, Носири Хусрав, Абдурахмони Хозинӣ ва дигарон;
- асоснокгардонии таъсири осори Абубакр Муҳаммад Закариёи Розӣ дар дастовардҳои илмии асрҳои миёна то асри XX;
- таҳияи тавсияҳо оид ба таҳлил ва омӯзиши осори Абубакр Муҳаммад Закариёи Розӣ дар МТМУ ва МТОК-и Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Диссертатсияи Махсумзода Нигина Давлат дар мавзуи «Саҳми Абубакри Розӣ дар инкишофи илмҳои табиётшиносӣ ва риёзӣ» ба ихтисоси интихобшуда пурра мутобиқат мекунад.

Мавзуи диссертатсия ба бандҳои зерини шиносномаи ихтисосҳои илмии Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯйи ихтисоси 07.00.10.01-Таърихи илм ва техника (илмҳои таърих) мутобиқат мекунад:

- Бандҳои 31-35-37-и «Тартиб додани дараҷаҳои илмӣ»-и Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021 №267 мутобиқат менамояд.

Диссертатсия аз муқаддима, се боб, 6 зербоб, хулоса ва рӯйхати адабиёти истифодашуда иборат аст.

Вобаста ба мавзӯ ва масоили таҳқиқи диссертатсионӣ 20 мақолаи илмӣ, аз ҷумла 9 мақолаи илмӣ дар маҷаллаҳои тақризшавандаи шомили феҳрести Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 11 мақолаҳо дар маҷаллаҳои дигари илмӣ ва маводи конференсияҳои ҷумҳуриявӣю байналмилалӣ интишор гардидааст.

Мундариҷаи асосии таҳқиқ аз рӯйи мавзуи диссертатсия дар таълифоти зерини муаллиф инъикос ёфтааст:

I. Мақолаҳои дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон нашршуда:

- [1-М]. *Максумова Н.Д.* Закариёи Розӣ – физик ва педагог [Матн] / *Н.Д. Максумова Н.*, Л.А. Одинаева. // «Номаи донишгоҳ» - и ДДХ ба номи академик Б. Ғафуров, 2012. – №1 (29). – С. 162-167 (силсилаи илмҳои гуманитарӣ ва ҷомеашиносӣ).
- [2-М]. *Максумова Н.Д.* Учение Абубакра Ар-Рази о пространстве, времени, материи и атомистике [Матн] / *А.Ш. Комилӣ, Н.Д. Максумова, Х.О. Раҳмонов.* // Наука и школа. – Москва, 2012. – №6 – С. 158-161.
- [3-М]. *Максумова Н.Д.* Тарбияи динию ахлоқӣ ва башардӯстӣ дар осори Абӯбакри Розӣ [Матн] / *А.Ш. Комилӣ, Н.Д. Максумова* // Паёми ДМТ, 2015 – №3/6 (176). – С. 177-180 (силсилаи илмҳои педагогӣ).
- [4-М]. *Максумова Н.Д.* О естественнонаучным, философским и педагогическим учением Абубакра Ар-рази [Матн] / *А.Ш. Комилӣ, Н.Д. Максумова* // Паёми ДДТТ. – Душанбе, 2015 – №3(12). – С 132-141 (силсилаи илмҳои гуманитарӣ ва ҷомеашиносӣ).
- [5-М]. *Максумова Н.Д.* Масъалаҳои тарбияи ахлоқию башардӯстӣ дар осори Абубакри Розӣ [Матн] / *Комилӣ А.Ш., Р.А. Маннонова, Н.Д. Максумова* // «Номаи донишгоҳ» - и ДДХ ба номи академик Б. Ғафуров, 2016. – №2 (63). – С. 144-149 (силсилаи илмҳои гуманитарӣ ва ҷомеашиносӣ).

- [6-М]. *Максумова Н.Д.* Саҳми Муҳаммад Закариёи Розӣ дар пешрафти илми табиатшиносӣ ва риёзӣ [Матн] / Н.Д. *Максумова* // Паёми ДДТТ–Душанбе, 2022. – №4/1(43). – С. 355-359 (силсилаи илмҳои гуманитарӣ).
- [7-М]. *Максумова Н.Д.* Андар марҳалаҳои таҳқиқи рӯзгору осори Муҳаммад Закариёи Розӣ / *Максумова Н.Д.*// Паёми ДДБ. – Бохтар, 2022. – №2/4(104). – С. 99-104 (силсилаи илмҳои гуманитарӣ).
- [8-М]. *Максумова Н.Д.* Роҷеъ ба масъалаи радбаандии илмҳо аз назари Абубакри Розӣ[Матн] / Н.Д. *Максумова, А.С. Абдурахимова* // Паёми ДДБ. – Бохтар, 2024. – №2/2(123). – С. 114-116(таърихи илм ва техника).
- [9-М]. *Максумова Н.Д.* Муҳити илмию фарҳангии замони Абубакри Розӣ [Матн] / *А.Ш. Комилӣ, Н.Д. Максумова,*// Паёми ДДБ. – Бохтар, 2024. – №2/4(129), қисми 2. – С. 103-108.

II. Мақолаҳо ва фишурдаи мақолаҳое, ки дар дигар нашрияҳо ба чоп расидаанд:

- [10-М]. *Максумова Н.Д.* Абубакр Закария Ар-рази – Великий персидско-таджикский физик, философ и педагог [Матн] / А.Ш. Комилӣ, Н.Н. Содикова., Н.Д. Максумова. / Маводи конференсияи илмӣ-амалии байналмилалӣ донишкадаи молия ва иқтисоди Тоҷикистон. – Душанбе, 29 ноябри соли 2013. – С. 38 – 42.
- [11-М]. *Максумова Н.Д.* Роҷеъ ба таълимоти ахлоқии Закариёи Розӣ [Матн] / Н.Д. Максумова. / Маводи конференсияи ҷумҳуриявӣ илмӣ-амалии «Саҳми занон дар рушди илм». – Душанбе, 25 июни соли 2014. – С. 312-315
- [12-М]. *Максумова Н.Д.* Андар ақидаҳои педагогии Муҳаммад Закариёи Розӣ. [Матн] / Н.Д. Максумова / Симпозиуми байналмилалӣ бахшида ба 1150-солагии Абубакр Муҳаммад Закариёи Розӣ. Нақши Муҳаммад Закариёи Розӣ дар илм ва фарҳанги ҷаҳон. – Душанбе, 2017. – С. 344-349.
- [13-М]. *Максумова Н.Д.* Масъалаҳои тарбияи ахлоқӣ, иҷтимоӣ ва башардӯстӣ дар системаи фалсафии Абубакри Розӣ [Матн] / С.К. Таваров./ Конференсияи илмӣ-назариявӣ байналмилалӣ зери унвони «Нақш ва аҳамияти Осори Абубакр Муҳаммад Закариёи Розӣ дар тамаддуни олами асримиёнагӣ ва муосир». – Қурғонтеппа, 2016. – С 92-96.
- [14-М]. *Максумова Н.Д.* Закариёи Розӣ – муаллими ахлоқ. [Матн] / Н.Д. Максумова / Международная научно-практическая дистанционная конференция «Устойчивое развитие инновационной экономики в Таджикистане и Польше» (23-24 декабря 2016). – Душанбе, 2016. – С.351-353.

- [15-М]. *Максумова Н.Д.* Муҳаммад Закариёи Розӣ аз назари Абурайҳони Берунӣ. [Матн] / А. Комилӣ, Н.Д. Максумова // Таджикистан и современный мир: Актуальные проблемы развития инновационной экономики (материалы шестой международной научно-практической конференции 6-7 декабря 2019). – С. 422-424.
- [16-М]. *Максумова Н.Д.* Асосҳои ақидаи табиатшиносии Муҳаммад Закариёи Розӣ. [Матн] / Н.Д. Максумова / Конференсияи VIII-уми байналмилалӣ «Тоҷикистон ва ҷаҳони муосир: масоили мубрами рушди иқтисодӣ ва инноватсионӣ» 25-26 сентябри соли 2020. – Душанбе, 2020. – С. 223-227.
- [17-М]. *Максумова Н.Д.* Таснифоти илми кимиё дар осори Абубакр Закариёи Розӣ. [Матн] / Н.Д. Максумова / Конференсияи II-юми байналмилалӣ илмию амалӣ дар мавзӯи «Рушди технологияи рақамӣ дар шароити муосир» «Бахшида ба бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илм ва маориф» (солҳои 2020-2040), 26-27 декабри 2023 – Душанбе, ДДТТ, 2023. – С. 156-159.
- [18-М]. *Максумова Н.Д.* Сайре дар «Осор-ул-боқия»-и Абурайҳони Берунӣ [Матн] / Н.Д. Максумова, М.А. Саломов., Р.С. Ҳусайнов / Маводи конференсияи илмӣ-назариявӣ байналмилалӣ дар мавзӯи «Мақоми Абурайҳони Берунӣ дар таърихи тамаддуни форс-тоҷик», бахшида ба 1050-солагии мутафаккири бузург (26-27 майи соли 2023). – Бохтар, 2023. – С. 304-311.
- [19-М]. *Максумова Н.Д.* Андар муносибатҳои фарҳангӣ, тичоратӣ ва иқтисодии Мовароуннаҳр дар замони Берунӣ. [Матн] / Н.Д. Максумова, Р.С. Худоёрзода / Маводи конференсияи илмӣ-назариявӣ байналмилалӣ дар мавзӯи «Мақоми Абурайҳони Берунӣ дар таърихи тамаддуни форс-тоҷик», бахшида ба 1050-солагии мутафаккири бузург (26-27 майи соли 2023). – Бохтар, 2023. – С. 361-367.
- [20-М]. *Максумова Н.Д.* Забони осори илмӣи Муҳаммад Закариёи Розӣ. [Матн] / Н.Д. Максумова / Маводи конференсияи байналмилалӣ илмию амалӣ дар мавзӯи «Таълим ва тақмили забонҳои хориҷӣ» (20-уми апрели соли 2024). – Душанбе, 2024. – С. 225-228.

Чаласа қарор қабул кард:

1. Диссертатсияи Махсумзода Нигина Давлат дар мавзӯи «Саҳми Абубакри Розӣ дар инкишофи илмҳои табиӣ-шиносӣ ва риёзӣ» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои таърих аз рӯи ихтисоси 07.00.10.01 – Таърихи илм ва техника (илмҳои таърих) кори таҳқиқотӣ анҷомёфта ҳисобида шавад.
2. Диссертатсияи Махсумзода Нигина Давлат дар мавзӯи «Саҳми Абубакри Розӣ дар инкишофи илмҳои табиӣ-шиносӣ ва риёзӣ» барои дарёфти дараҷаи илмӣ

номзади илмҳои таърих аз рӯйи ихтисоси 07.00.10.01 –Таърихи илм ва техника (илмҳои таърих) бо назардошти ислоҳи эродҳои гирифташуда барои химоя ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA-061 назди Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав тасвия дода шавад.

Хулоса дар чаласаи васеи ғайринавбатии муштаракӣ кафедраҳои математикаи олий ва фанҳои табиатшиносӣ, фанҳои гуманитарӣ ва андоз ва андозбандии Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистон санаи 10.04.2025 қабул гардидааст. Иштирок доштанд: 20 нафар. Натиҷаи овоздиҳӣ: «тарафдор» - 20 нафар, «зид» - нест, «бетараф» - нест.

Протоколи № 8/1, аз 10.04.2025.

Раиси чаласа:

Мудирӣ кафедраи математикаи олий
ва фанҳои табиатшиносӣ, и.и.и., дотсент

Махмадализода Б.М.

Котиби илмӣ чаласа:

н.и.п., дотсенти кафедраи математикаи олий
ва фанҳои табиатшиносӣ:

Шарипов Н.З.

Имзоҳои Б.М. Махмадализода, Н.З. Шарипов тасдиқ мекунам:

Сардори шуъбаи кадрҳо ва корҳои махсуси
Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистон

Пирзода Сирочиддин

Нишонӣ: 734061, Ҷумҳурии Тоҷикистон
ш. Душанбе, кӯч. Деҳотӣ ½,
Тел.: +992 (37) 234 83 46, +992 (37) 234 85 46
E-mail: mail@ddtt.tj; tguk@mail.ru
<https://www.tguk.tj/>